

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies duodecimus, decimus tertius et decimus quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1868

De S. Luca Abbate Confessore Armenti In Lucania.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71232)

DE S. LUCA ABBATE CONFESSORE

ARMENTI IN LUCANIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS

Sancti Acta, gesta et cultus sacer.

ANNO CMXCIII.

B

S. Lucas, ad diem 15 Septembris alibi non recte relatus.

anonymo Græco, ejus discipulo, auctore,

C

in Sicilia, patria sua,

Quæ Henschenius Tomo 2. Martii ad diem ejusdem mensis IX, pag. 29, in Annotatis ad Acta S. Vitalis abbatis huic Operi inserenda ad diem XIII Septembris promiserat S. Lucæ, Ordinis S. Basilii item abbatis, Acta a dicto mensis Septembris die in XIII Octobris, quo et obiisse et cultum sacrum obtinuisse S. Lucam, quæ infra dicentur, ostendent, merito differenda Majores nostri censuerunt. Ansam errori, in quem pariter in Martyrologio Universali Castellanus impexit, dedit, quod apud Octavium Cajetanum de Sanctis Siculis Tom. 2, pag. 96 in margine dies XIII Septembris, veluti S. Lucæ sacra, signata legeretur; qui Cajetani locus ex Indice Alphabetico, Sanctorum Vitis, eo Tomo contentis, præfixo, ubi dies XIII Octobris tamquam S. Lucæ cultui consecrata recte signatur, emendandus est.

2 Vitæ suæ scriptorem nactus est S. Lucas, anonymum quidem, sed ætate sibi æqualem, discipulum et eorum, quæ gessit, testem oculatum; quod ex his ejus num. 16 verbis patet: Timentes igitur eo in nos cum imperio venturos, in munitum castrum fugere cogitavimus. Sed cum inter seculares homines versari, nobis turpe videretur, statuit Magister noster in privatum locum natu-
raque munitum contendere. Scripsit is Magistri sui vitam et gesta idiomate Græco, quem Paulus Æmilii Sanctioris Historiæ Carbonensis Monasterii pag. 14 citat; textum Græcum Latinum fecit alter anonymus, sed stilo usque adeo rudi, ut interpretem hunc Cajetanus, nisi modice a se immutatam expolitumque, typis dare noluerit. Habemus et nos in scriniis nostris Latina hæc S. Lucæ Acta, in varias Lectiones, ad Matutinum per Octavam recitari solitas, divisa; sed deterrimis characteribus exarata, quæ quidem, etsi stilo, quantumcumque rudi scripta, huic Commentario subjecissem, nisi a Cajetano editis uti, quam divinando errandi periculo identidem me exponere satius esse duxissem. Ceterum vero et nævos quosdam infra indicandos habent, et ea Græci sermonis vestigia, ut ex hoc fonte in Latinum derivata fuisse, abunde appareat.

3 S. Lucam patria Calabrum fuisse Paulus Æmilii contendit: quibus autem is Siculus audit,

regni Siciliae citra et ultra Pharus barbara appellatione deceptos ait, quod ex suo in Calabriam amore potius, quam ex vero dictum arbitror: natum enim aiunt scriptor Græcus ejusque interpres Latinus in ea Sicilia, in qua nati sunt SS. Euplius, Agatha, Lucia, Gregorius, et Vitalis: Euplius Catanæ secundum Menæa et Menologium Basilianum, Agatha item Catanæ vel Panormi, Lucia Syracusis, Gregorius episcopus Agrigentinus prope Agrigentum, Vitalis Castri Novi in valle Mazara natale solum sortiti sunt; neque quod sciam, qui hos sanctos Calabriae adscribat, ullus est. Meminit etiam quidem SS. Felicis sociorumque Martyrum, S. Pancratii et Hieronymi Ecclesie Doctoris; sed ex his primi Siciliam proprie dictam vinculis suis, eo ex Africa deducti, honorarunt; Pancratius vero Tauromeni Martyri lauream adeptus est: esto, ab errore excusari nequeat, cum S. Ambrosium Galium, Siculum facit. Itaque ex mente scriptoris illius Græci et S. Lucas Siculus fuit proprie dictus: quin et solum illius natale addit, nempe Demenam, cujusmodi locus in Calabria neque esse, neque fuisse scitur: fateor equidem, nec in Sicilia hujus nominis oppidum pagumve mihi usquam esse inventum; at eam saltem Siciliae regionem fuisse (forte ab antiquo quodam oppido cognomine sic appellatam) ex Fazello discimus de rebus Siculis prioris decadis Lib. x. Cap. 1. ita scribente: Sicilia tribus hodie regionibus, quas valles vocant, a Flisco dirimitur: quarum Demini unam, Noti alteram, et Mazarae tertiam appellant. Hac partitione Saracenos primum, dein Normannos ac cæteros Siciliae reges huc usque usos, et in Historiis et in publicis tabulis legimus. Adeoque recens est, ut neque Græcorum veterum, neque Latinorum quisquam meminerit. Demini regio a Peloro promontorio incipit, et superum inferumque amplexa litus, hinc Teria flumine, illinc vero Himera amne, qui mare Thyrrenum influit, clauditur. Porro in descripta a Fazello Demini regione, haud procul Teriæ fluminis fonte situm est antiquum oppidum Menæ, Menænon, vel Menena, Græce Μέναι dictum, scriptumque fortassis fuerit a Græco scriptore ἀπὸ Μενών, unde interpres, vel amanuenses linguæ La-

tina

A *tinæ haud satis periti, forsân effecerint Demena. Occurrit præterea in eadem Sicilia regione oppidum aliud Demenæ appellationis terminatione affine, quod edito præruptoque monti incumbens, antiquitus Enna seu Castrum Ennæ dictum, nunc corrupte Castrum Joannis appellatur, ubi in hanc lucem editum S. Lucam nostrum censet Rochus Pirrus tom. II, Siciliae sacræ notitia I Ecclesie Catanensis pag. 99; quæ quidem Pirri seu opinio seu conjectura omni verisimilitudine haud caret; quia tamen nullam dicti sui rationem is auctor adfert, natale S. Lucæ oppidum vel pagus in ambiguo manet; id tamen certum, loci illius nomen sive Latini, scriptoris Græci interpretis, sive hunc describentium vitio fuisse corruptum: nam et in Apographo nostro pro Demena legitur Merina, et S. Vitalis Abbas, Castri Novi natus, De Merinita vocatur, cujusmodi locus perinde in Sicilia nullus apparet.*

quam ibi
sub abbate
Sabbæ in-
choarat vi-
tam mona-
sticam,

B *4 Patrem S. Lucas habuit Joannem, matrem Theodibiam, genere nobilissimos, qui prolem suam a teneris Christianis virtutibus præcepitque ac timore Domini imbuedam curavere; ne autem secularibus disciplinis pro generis claritudine expoliretur, vetuit calamitas temporis, Siciliam nempe Saracenis identem incurantibus; id quod indicasse videtur biographus, cum num. 2 acerbis occasionibus exagitationem scribit. Elucit in eo potissimum castitatis amor: etsi enim parentum observantissimus esset, cum ad nuptias ab his impelleretur, non modo ab illorum seu imperio seu consilio, sed etiam a laribus discessit nihil omnino præter Christi salvatoris nomen et præcepta in Euangelio scripta secum portans, et Christo sub monastica disciplina militaturus. Itaque Agyrium profectus ibidem in dicato S. Philippo Agyreno (perperam Largyrio in Ms. nostro dicto) Ordinis S. Basilii monasterio sacræ militiæ nomen dedit. Est autem Agyrium, Siciliae oppidum sublimi acutoque colli impositum haud procul a Simætho fluvio Etnam inter et Ennam montes, S. Philippo d'Agirone ab incolis passim dictum, et S. Philippi presbyteri habitazione, sepultura et miraculis celebre, uti latius tom. III Maii ad diem ejusdem mensis XII videre est. Quamdiu porro eo in monasterio versatus fuerit, Vitæ scriptor non edixit;*

C *sed jam spiritu prophetico, atque omni virtutum genere et excelluisse, et pro tali habitum fuisse ait; quod verosimillime in causa fuit, cur Vir humilis, relicta Sicilia, in Calabriam, bona tamen abbatis sui venia, migrare decreverit. Quis fuerit abbas ille, S. Lucæ in vita solitaria institutor, siluit quidem ejus Vitæ scriptor; sed Sabbam fuisse, Lucæ in omni vita carissimum ac conjunctissimum, testatur laudatus supra Paulus Æmilius Sanctorius pag. 15 Testamento Lucæ, abbatis Carbonensis a S. Luca quarti, hujus vero nominis II, quod seculo XI condidit. Sabbam hunc Octavianus Cajetanus cum Sancti titulo tom. II Vitarum SS. Sculorum pag. 100 inseruit, eique in margine diem v Decembris, velut illi sacrum, adscripsit.*

in Calabria
sub Elia Spe-
læote

D *5 Digressus ab hoc S. Lucas, ad sanctissimum Virum venit, religiosissime in spelunca, in Regii oppidi finibus degentem, Eliam nomine, Spelæotem dictum, aliumque ab Elia juniore, sic non comparate ad Eliam S. Lucæ nostri abbatem, sed*

ad Eliam Prophetam appellatum, et jam inde ab anno circiter 960 ex hac vita sublatum, cujus Acta tom. III Septembris ad diem ejus mensis XI pag. 843 et seqq. a Stilingo illustrata habes: unde pariter discas, ubi, quam incoluit, spelunca, et, quod accessit S. Lucas monasterium, sita fuerint; nimirum prope vicum aut oppidulum Melicuccam (Italis Melicoccha) paucis ab oppido Seminaria milliaribus Italicis meridiem versus dissitum. Certum igitur est S. Lucam sub Elia Spelæota monachum fuisse: Lucæ porro cujusdam sub eodem abbate monachi, cognomen Calvi, Viri, ut loquitur in Elia Spelæotæ Vita anonymus ejusdem discipulus, magni, ibidem iterata fit mentio; unde dubium Stilingus tom. Septembris mox laudato in Annotatis in cap. VII vitæ S. Elia movet, sitne memoratus hic Lucas idem qui noster, an alius.

E *6 Ego plane alium censeo ac his quidem de causis: primum quidem, quod idcirco forte huic Calvi cognomen Elianæ Vitæ scriptor addiderit, ut a nostro, cui id cognominis nec in ejus, quam damus, Vita, nec alibi uspiam datum fuisse, inveni, secerneretur. Tum vero quod Lucas, de quo S. Elia discipulus loquitur, cum junior esset, obedientiæ haud admodum observans fuerit, uti liquet ex iis, quæ de illo eodem cap. num. 48 referuntur; missus scilicet ab Elia Spelæota, ut ad vicinos monachos vini dolium deferret, id ipsum, secus ab abbate suo in mandatis habebat, majori ex parte amicis suis distribuisse, ac propterea ad monasterium suum redeuntem graviter ab ursa læsum ac pene dilaceratum fuisse; quod in Lucam nostrum nequaquam accidit, ut qui, teste ejus biographo, in obedientia parentum ad legitimæ ætatis florem perseveraverit, nec a Sabbæ, S. Philippi Agyreni abbate, primo institutore suo, ad Eliam Spelæotem accesserit, nisi a virtutibus monasticis jam probe instructus, et spiritu prophetico clarus. Tertio denique diversos fuisse, utriusque ætas prodit: cum enim Lucas noster ab abbate S. Philippi Agyreni Sabbæ, primo institutore situs, eundemque, ut in calce Actorum infra legitur, sibi morienti adistentem habuerit, pauciores Lucam nostrum, quam Sabbam, monachus annos numerasse necesse est.*

(in cujus Actis Lucas alius a nostro)

F *7 Fingamus modo tantisper, S. Lucam, Carbonensem abbatem, in laudata S. Elia Spelæotæ Vita memorari: congregare monachos, uti Stilingus tomo citato num. 17 Commentarii prævii ostendit, Elias cepit sub annum 906, clarere vero miraculis eodem tempore, teste biographo cap. VII, quorum primo, quo ex aqua vinum Elias obtinuit, Lucas interfuit: pergit dein Vitæ Elia scriptor, servato, ut apparet, temporis ordine, alia albatibus sui eodem capite recensere miracula; ac cap. VII narrat, qui Elias patrii Byzalonis, Constantino Porphyrogenito imperante, ut ex Luitprando Stilingus in Annotatis probat, rebellis, mortem præviderit, quod factum ad annum circiter 920 Stilingus refert. Igitur si non ab anno 906, saltem ante annum 920 memoratus hic Lucas monasticum amplexus fuerit institutum: hinc annos vel paucos, quibus apud Sabbam verosimiliter commoratus Lucas fuit, ordine retrogrado numera; sic item numera annos circiter 20, quos in seculo facile exegerit, cum ad ineundum*

memoratur)

matri-

A *matrimonium a parentibus invitatus fuit; natus hoc quidem pacto fuerit Lucas ante annum 900; et cum anno 993, teste ejus biographo ex hac vita migraverit, obierit Lucas circiter centenarius, Sabbas vero a suscepto abbatiati pedito vixerit annis 70 et plus eo, quod postremum saltem facile a criticis admissum iri non putem.*

agere egregie pergit,

8 *Quantum vero S. Lucas, hoc magistro, in litteris cum sacris, tum humanis, quarum hactenus rudis et imperitus fuerat, profecerit, ita ejus biographus num. 8 declarat: Qui, ut jam diximus, non litteris, sed orandi dumtaxat modo, psalterioque instructus, ad B. Eliam venit, ex eaque cum summo anachoreta consuetudine regulam omnem ac monasticam didicit disciplinam, sanctique Spiritus in eo redundante gratia, ad eam Scripturarum intelligentiam eumque perfectionis cumulum pervenit, ut non planas moda Scripturas, sed profunda etiam mysteria ac philosophorum subtilitates et latibula studiosa interpretatione discuteret ac denudaret. Itaque stupebant ceteri quomodo litteras cum non didicerit, ea tam perfecte profundeque aperiret; ut adeo, qua pollebat S. Lucas noster, rerum humanarum Divinarumque scientia non tam humano labore parta, quam divinitus ei collata videretur.*

B

a qua, imminentibus Saracenis, digressus,

9 *Spiritus vero prophetici, quo a Deo jam tum, cum apud Sabbam adhuc versaretur, donatus a Deo fuerat, specimen biographus, refert num. 5, ubi ait, partim invidia dxmonis, partim morum depravatione factum esse, ut in Saracenorū manus Calabria traderetur; cujus imminentis calamitatis, Spiritus sancti gratia revelante, præcius S. Lucas alio demigrare decrevit. Frequentes quidem fuisse seculo decimo in Calabriam Saracenorū irruptiones historici passim tradunt, easque non semel accidisse, in vivis adhuc superstite S. Elia, circa annum 960 defuncto, docet cap. x num. 69 ejus Vitæ scriptor his verbis: Tempore incursionum infidelium Saracenorū Vir quietis amans secedebat et se abscondebat in montibus monasterio vicinis; et his rursus aliquantopost: In reliquis quoque subactionibus provincie secedebat, ingrediebaturque castellum. Sed et post ejus obitum eandem calamitatem ipsiusmet monasterio incubuisse tradit: Qui (monasterii S. Elia monachi) post mortem Sancti cum pastore mercenario et non vero apud Deum intercessore, ad idem se receperunt castellum, heu! calamitatem sustinuerunt. Contabuit populus siti, cingentibus castellum Saracenis; divisi que, quemadmodum oves deperditæ, alii quidem in via occubuerunt, alii in manus ipsorum inciderunt. Vivone, an mortuo S. Elia, inde discesserit S. Lucas, biographus non quidem edicit; at vero id vivo quidem Elia, sed ad vitæ exitum jam properante, seu sub annum 959, imminentis ipsimet, in quo morabatur, monasterio cladis, quæ non diu ab obitu Elia accidisse videtur, a Deo præmonitum, alio secessisse, vero admodum simile est, et gestorum ejus subsequentiū series suadet; ut qui post septennem, ut infra dicitur, Noæ commorationem, post monasterii S. Juliani instaurationem, Armenti denique sub annum 969 sedem fixerit.*

C

mox Noam,

10 *Dicto itaque S. Elia vale, sub annum 959*

divino monitu S. Lucas, Noam, teste ejus biographo, concessit; non eam, quam in Sicilia non procul ab Heliconis fluvii fontibus Cluverianæ tabulæ signant; sed Noam (Italici Noia) in finibus sitam Lucanæ seu Basilicatæ, ut hodieque dicitur, quæ hæc hodiernam (nam veteris Lucanæ pars fuit) Calabriam respicit. Annos hic septem ægris sanandis, juvandis miseris, peccatoribus ad Deum convertendis, Dei verbum incolis prædicando insumpsit usque ad annum circiter 966. Causa iterum hinc discedendi fuit, ut popularem auram fugeret. Cum enim, ut biographi fere verbis utar, tantæ probitatis fama brevi tempore adjacentem regionem replevisset, omnesque ad eum finitimi, tamquam ad Apostolum convenirent.... satuit in alium locum, ubi incognitus privatusque esset, secedere; timens ne humano favore usus, Dominum sibi dicentem audiret: "Recepistis mercedem tuam."

11 *Noa porro ad S. Juliani monasterium profectus est, quod, teste S. Lucæ biographo, juxta flumen Argumentum situm erat: flumen id hæc ætate Aciris seu Agrius dictum, in Basilica supra Marsicum Novum ex Appennino ortum, et Marsicum Vetus, Saponarium et S. Archangeli oppidum prætervectum, tandem in sinum Tarentinum devolvitur. Haud procul ab S. Archangeli oppido Aciris seu Agrii ostium versus castrum occurrit, Agrometo in Mappa Geographica Basilicata apud Blævium dictum. Locus item Agrometo apud Jansonium Noæ vicinus visitur; at cum hic Agrio sit remotior, prior autem Agrio adiaceat, priore item loco S. Juliani monasterium, de quo hic biographus, olim existisse existimo; ceterum multa hoc loco præclare præstitit, quæ fusiùs biographus narrat: potissimum vero eum laudat a liberalitate in pauperes, quam præcipue in vicinos Marsicanos fame laborantes exercuit, eo liberaliorem erga se Dei manum expertus, quo plura egenis erogabat; pluribus etiam miraculis ibidem claruit, usque adeo, ut non solum ipso, sed et discipuli ejus amictu, quin imo et nomine mirasset ederent; at, quamquam omnibus omnia factus esset, viri cujusdam potentis, vicinorum pagorum Domini, Landulfi nomine, invidiam effugere non potuit: autumabat is quippe sibi decedere, quod S. Lucæ monasterio accederet: hæc ergo percitus id perditum ibat, nisi Dei vindicta in æra sic raptus fuisset, ut nulli hominum visus exinde fuerit.*

12 *Hoc item tempore monasterium Carbonense in eodem Basilicatæ tractu inter Acirim Sinisimque situm et S. Elia Prophetæ, Deiparæ et Anastasio apud Persas Martyri sacrum, seu condidit, seu, ut vult Paulus Æmilii Sanctorius, instauravit: quæ de re nihil quidem conceptis verbis S. Lucæ biographus habet; pluribus tamen in Basilicata eum præfuisse cœnobiis, quam Noano, S. Juliani, et Armentensi, de quo mox, satis videtur innuere num. 11 sic loquens: Post modicum vero tempus omnibus solum cœnobiis, gloriosissimo Viro subjectis, tam gravis morbus incubuit, ut monachi fere omnes ad mortem ægotarent. Quod valuit imprimis cum ad Lucæ dignitatem augendam, tum ad totius congregationis patientiam et coronam. Reduxerat hæc Sanctus noster ad splendorem sanctimoniamque pristinam, sanctisque legibus communiatur,*

D

E

F

dein vero S. Juliani monasterium virtutibus miraculisque illustrat,

conditioque sub id tempus monasterio Carbonensi

A munierat, cum, rursus obstrepente armorum sonitu, alio migrare compulsus est.

et ingruente
rursus bello,

13 Deinde vero, inquit Vitæ ejus scriptor num. 8. Nicephori Constantinopolitani imperatoris tempore ferox quidam ex Transalpinis nationibus in Italiam venit, ut diriperet, atrociterque Græcorum urbes expugnaret. Timentes igitur eo in nos cum imperio venturos, in munitum castrum fugere cogitavimus. Parebant id temporis Calabri et Lucani Nicephoro Phocæ, imperatori Constantinopolitano adversus quem simul et Saracenos in Apulia et Calabria Otto Magnus, Occidentis imperator, petita in conjugem filio Oltoni Theophania, Romani Junioris filia, repulsam passus bellum movit; atque Otto hic est, quem Vitæ S. Lucæ scriptor ferocitatis in Græcos arguit. Belli hujus epocham Lupus Protospata apud Muratorium Tom. V Rerum Italicarum pag. 50, his verbis explicat: Anno 969 introivit Otho rex in Apuliam mense Martii et obsedit civitatem Bari irritato conatu, et in alio anno intravit in Calabriam mense Octobris. Itaque anno 970, si Lupi verbis presse standum foret, S. Lucæ ex S. Juliani monasterio fuga illiganda esset; at cum addat, et sol obscuratus est mense Decembris, eamque solis defectionem anno 968 contigisse in confesso sit, anno 969, quo Ottonem in Calabria Pascha celebrasse Annalista Sazo scribit, illam adscribere malim, ita ut tres quatuorve dumtaxat inter S. Lucæ in monasterium S. Juliani adventum, ejusque inde discessum anni intercessisse videantur.

ab Armen-
tensi, quod
recens con-
diderat, mo-
nasterio Sa-
racenos peti-
it,

14 Hinc digressus locum indagavit hostibus non facile pervium, quo suam suorumque salutem tutari posset; reperitque non procul a lava Aciris ripa inter S. Archangeli oppidum et Marcianum Vetus castrum semirutum (Calabris ea tempestate Rupes Armos dictum, nunc autem Armentum oppidum) quem, etsi suoapte situ validum firmumque, vallis murisque cinxit, temploque Deiparæ Virgini ac Apostolorum principi sacro exornavit. Divino potius, quam humano hæc Lucam præstitisse consilio rerum eventus docuit: nam aliquanto post Saraceni, ut ejus biographus num. 9 tradit, id castrum perrumpere conati sunt; jamque sacram Dei Matri ædem, castro vicinam, profanarant, cum, invocato divino auxilio, ac monente Christo una cum fratribus armis cinctus obviam hostibus processit: præibat cæteris Lucas equo vectus, ac insigni quadam luce undique circumseptus, cujus fulgore territi Saraceni, alii in fugam conversi, alii cæsi, alii capti armisque exuti sunt. Referenda videtur hæc Saracenorum in Armentense castrum item et monasterium (uti hæc biographi cum fratribus verba indicant) vel ad annum 982, vel 989. Horum enim priore Ottonem II adversus Græcos, quibus sese Saraceni adjunxerant, infeliciter in Calabria depugnasse scribunt Hermannus Contractus, Lambertus Schafnaburgensis, Sigebertus aliique; posteriore vero Saracenos dissipasse Calabriam totam Lupus Protospata testatur.

conditisque
instauratisve
monasteriis
templisque
variis,

15 Quæ porro edere S. Lucas cum virtutum specimina, tum miracula perrexit, Vitæ scriptor num. 11 et sequentibus prosequitur, quem ibidem consulere. Factum unum et alterum addit, de quibus pauca dixisse sufficet: horum alterum est, præter monaste-

ria templeque jam memorata S. Lucam plura alia templa vel condidisse vel instaurasse, quæ inter S. Laverii ædem nominatim exprimit. Passus est beatus Laverius Christi Martyr sanctissimus decimo quinto Kal. Decembris Incarnationis anno cccxii, inquit in ejus Actis apud Ughellum Tom. VII Italia Sacræ editionis secundæ col. 488, Robertus de Romana, seculi XII scriptor, nempe Grumentum, qua in civitate olim sedes episcopalis fuit, inde Marsicum Vetus, ac postremo in Novum translata; Grumentum vero, quod jam olim destructum fuit, situm idem Robertus explicat, cum S. Laverium occisum dicit his fere verbis: Non procul extra mœnia civitatis (Grumentinæ) in loco, ubi duo flumina Acris et Sciagra connectuntur, atque adeo haud procul ab eo loco, ubi modo oppidum Saponaria visitur. Alterum est, condidisse S. Lucam Armenti præter virorum, etiam virginum monasterium, cui prima præfuit Catharina S. Lucæ soror, habitu monastico donata; eo hanc venisse de Sicilia Vitæ scriptor tradit, ex quo iterum discas, auctorem hunc Siciliam a Calabria discernere, ac proin perperam contendere Paulum Æmilium Sanctorium, S. Lucam in Calabria natum. Hinc ad ejus obitum biographus progreditur; quem tantisper deserimus, ut ex Actis S. Vitalis, in Opus nostrum, Tom. II Martii a Majoribus illatis et ab auctore fere cœvo scriptis, S. Lucæ cum Vitale congressum, ab anonymo nostro omissum, referamus.

16 Sic isthic ad diem ix Martii pag. * 28 legi-
tur: (visitato
item)

Cum ergo sanctitatem hujus præcognitam insignis ubique fama loqueretur; accidit, ut ad magnum, quod Armentum dicitur, monasterium rumor famosissimus perveniret. In eo siquidem monasterio Prælatum habebatur ac Rector, vir quidam beatus et sanctus multumque acceptabilis et Deo carus, cui nomen erat Lucas. Hic postquam bona opera, fama ubique volante, ac durum esse vitæ hominis illius * accepit, in magnam incidit admirationem, et in seipso cogitans, quod tanta gratia illi esset; mox arrepta via, quæ ducit ad Sanctum, dicebat intra se: Ego ipse vadam, et videbo, si vera sunt, quæ dicunt de eo; gaudensque B. Lucas super equam candidam, sicut disposuerat, ad virum, Dei voluntate, pervenit. Tunc, præmisso salutationis elogio, consueta capitis inclinatione et genu flexo mutuam sibi reverentiam impenderunt. Deinde ad ostium speluncæ considerentes, sermones sacros et utiles in medium deduxerunt, per Spiritum sanctum loquentes inter se. Jam jamque vir Dei Lucas, quæ de ipso indice fama cognoverat, operum experientia probavit. Appropinquante tunc hora constituta Vitalis jubet discipulo suo: Vade, inquit, et ad venientis gratiam Fratris de frumento elixa et cum pane modico para nobis. Celer minister accelerat dicta jubentis, et adveniente hora secundum regularem consuetudinem præfati Patres pariter oraverunt.

17 Tunc apposito a discipulo frumento in mensa, et escis in unum receptis, compatiens B. Vitalis ad suum ait discipulum: Vis benedictionem Patrum acquirere, Frater Helia, veniente ad nos tanto Viro? Vade et affer in medio mensæ

D

E

genus

F

S. Vitale,

de

A de cepis horti : has enim S. Vitalis solitus erat cum pane hordeaceo manducare. Allatis illico cepis, unam illarum in quatuor secuit partes et apposuit : quod dum conviva ille Lucas videret : Parce, inquit, pater, parce, cibum istum caprinum longe fac a me, quia mortem inserit comedenti. Sanctus autem Vitalis intrepide, sicut consueverat, cœpit comedere : quem ut vidit B. Lucas ita facientem, exinde tum timore accepit, et ore suo simul degustans et gutturi mandans, statim cecidit tamquam mortuus ad terram. Surgens autem B. Vitalis oravit in hæc verba : Domine Jesu Christe, qui omnia ad salutem servorum tuorum constituisti, et credentes in te probari permittis, ut ad majoritatem boni operis valeant provenire; exaudi me indignum, et hunc Famulum tuum sanum et illæsum ostende. Hæc orante B. Vitale, factoque super eum Crucis signaculo, continuo, qui jacebat, surrexit, et prociens ad pedes ejus : Parce, inquit, mihi, Sancte Dei; quoniam nunc cognovi et vidi magnalia in te, et quæ multorum relatione dediceram, veritatis robore fulcita non ambigo. Ipse egressus unus ero de prædicantibus nomen tuum, virtutes magnificas reserans universis. Tunc elevans illum S. Vitalis, simulque orans in pace abire dimisit, glorificans Dominum, qui in Sanctis suis mirabilia operatur. *Perpetua abs illo congressu inter hos Sanctos amicitia fuit, uti ex iis, quæ de S. Vitalis reliquiis, Armentum postmodum translatis, paulo post dicentur, neminem non facile collecturum puto. Ad biographum nostrum redeo.*

diem supremum anno 995 claudit Armenti,

B 18 Efflucerat jam triennium ex quo, velut alter Job, gravi a dæmone in suris morbo percussus S. Lucas claudicaverat; non cessabat tamen, filiorum sollicitus pater, obeundis, quibus præerat, monasteriis; unde cum aliquando Armentum reverteretur, in exstasim raptus ex angelo imminere sibi vitæ laborumque terminum edoctus est. Maturavit itaque reditum, moxque ubi Armentum pervenit, lecto decubuit, ac brevi post, filiis bene precatus felici exitu migravit ad Dominum, III Id. Octobris, inquit anonymus, a mundo condito sexies millesimo nonagesimo tertio, sepulturæ traditus a S. Sabba a quo primis monasticæ vitæ præceptis imbutus in S. Philippi Agryenti monasterio fuerat. Defuncto Luca, Carbonense monasterium rexit (forte et reliqua, quæ Lucas rexerat) Blasius, quem Menas excepit; hunc Stephanus, cognomento Theodotus; Stephanum vero Lucas II qui in Testamento, quod anno 1057 Hierosolymam profecturus condidit, horum abbatum, teste Paulo Emilio Sanctorio, catalogum texuit, ac successorem et germanum habuit Blasium II. Reliquos hujus monasterii archimandritas seu abbates Paulus jam sæpe laudatus dabit.

ubi ejus corpus,

C 19 Servatur adhuc Armenti ac religiose colitur S. Lucæ corpus in templo ipsi nomini dedicato; et quem in terris adhuc versantem patronum defensoremque experti suo bono haud semel incolæ fuerunt, cælo receptum non minus sibi fore propitium rati, in patronum oppidi sui tutelarem elegerunt: enituit vero maxime seculo XI Lucæ II, Carbonensis abbatis, in S. Lucam pietas et veneratio, condito Armenti sub ejus invocatione templo, in quod, ut

D auctor est Paulus Gualtieri de Sanctis Calabriae Lib. I, Cap. xxxvi, S. Lucæ sacras exuvias transtulit, die XVIII Octobris, S. Lucæ Evangelistæ sacro; ex eoque tempore factum ait, ut Officio Ecclesiastico, quod hodieque fit, coli ejus memoria cepta sit: quæ quidem vere ab illo dicta esse non dubito; cum et Ms. S. Lucæ Visa, quæ apud nos est, in variis per Octavam Lectiones ad Matutinum recitandas distributa sit, adjecta insuper ad ejus calcem hac oratione:

OREMUS.

Auxilium tuum, Domine, quæsumus, nobis benigne infunde, ut beati Lucæ Confessoris tui atque abbatis gloriosis precibus adjuti pietatis tuæ clementiam in cœlesti gloria obtinere misericorditer mereamur. Per Dominum, etc....

Verumtamen, quod obiter dictum sit, cum S. Lucam ait Gualterius de Sanctis Calabriae mortales exuvias deposuisse Agrumentum, locum hunc cum Armento male confundit.

E 20 Veneratur item S. Lucæ reliquias Tricaricensis in Lucania cathedralis ecclesia, de qua agens Ughellus Italiae sacrae aucta Tom. VII, col. 145 et sequenti hæc habet: In cathedrali basilica hujus urbis Deiparæ Virginæ Mariæ dicata asservantur Sanctorum reliquiæ Lucæ, Vitalis, Hilarii et Joannis de Galasso eremitarum, qui in vicinis solitudinibus Evangelicam vitam duxerunt, et brachium S. Lucæ argento coopertum. S. Vitalis corpus (vide Tom. II Martii pag. 32 binasque sequentes) Rapolla Guardiam, hinc Turim translatum, inde clam ablatum Armenti in S. Lucæ templo collocatum fuit; ut quorum, dum in vivis erant, conjuncti fuerant animi, post obitum jungerentur et corpora: Post dies tres, inquit Acta Translationis, apparuit S. Vitalis in somno quibusdam reverendissimis personis Turriensium incolarum, confortans eos, et dicens: Quare civitas sic movetur propter me quotidie, suspirat? Nolite, filii, contristari amodo, sed exultate potius et gaudete, quia etsi placuit quadam ineffabili Dei dispositione, corpus meum esse cum fratre meo Luca, non sum tamen a civitate vestra spiritu segregatus. Cum itaque de sacro S. Lucæ abbatis cultu abunde ex dictis constet, non immerito eum Ferrarius, qui Carbonense monasterium Armenti perperam collocat, in Catalogum Sanctorum Italiae, Franciscus Caraffa in Pantheon Siculum, Castellanus in Martyrologium Universale, Octavius Cajetanus in Martyrologium Siculum intulerunt. Et hic quidem his verbis: Ennæ (ubi natum cum Pirro putat) S. Lucæ, abbatis monasterii Carbonensis in Lucania Ordinis S. Basilii.

alti et aliquæ ejus reliquiæ apud Tricaricenses religiose servantur.

F

VITA

A

VITA

S. LUCÆ ABBATIS

AUCTORE ANONYMO CO.EVO

Ex editis apud Octavium Cajetanum.

B

CAPUT I.

S. Lucas, Siculus, spretis nuptiis, vitam monasticam amplexus, varia monasteria morum sanctitate illustrat.

S. Lucas, in Sicilia

a

b

c

d

e

f

g

h

i

k

C

nobili genere ortus, spretis nuptiis, An ditissimi?

l

m

Hunc sane eximium et virentem pretiosæ arboris ramum nobis Sicilia a produxit, ex qua frequenter exorti cum Martyrum flores, ut Felix, et Januarius cum sociis b, Pancratius et Euplius c, alique complures, tum Virginum, ut B. Agatha Catanensis d, Lucia Syracusana e; tum etiam Confessorum, ut Ambrosius f, summus Doctor Occidentis ecclesiæ, Philippus Agyrenæus g, Gregorius Agrigentinus h, Hilarion; et Joannes frater ejus i, Vitalis k cum venerabili Patre nostro Luca, cujus modo historiam prosequimur.

2 Hujus igitur parentes genere nobilissimi, et in seculo mitissimi * floruerunt: et genitor quidem Joannes dictus, mater vero Thedibia, Dei admodum justitia, et gratia decorati. Ab his progenitus Lucas, Christique fide nutritus, non secularium litterarum scientia, sed divina imbutus est disciplina. Siquidem acerbis occasionibus, ac fortuitis, quibus lubrici crebro voluntur incursum, exagitatus, cum litterarum studiis divinam sapientiam addiscere non potuisset, solo Dei amore adjuvante, quæ litteris non valuit, ipsius timore arripuit. Scriptum est enim: « Initium sapientiæ timor Domini » l. Sed et in obedientia parentum, ad legitimæ ætatis florem perseveravit, ejus sententiæ non ignarus: « Honora patrem tuum, et matrem tuam, ut sis longævus super terram » m; a quibus cum ad matrimonium crebro pulsaretur, aures verbis noluit applicare. Quippe solo Dei amore confusus, non hujus modo, verum etiam futuri seculi dolores, et suspiria fugiens, Christumque Salvatorem

Tomus VII Octobris.

mente sequens, nihilque omnino præter ipsius nomen, et præcepta in Euangelio scripta secum portans, domum suam non supra arenam, sed supra firmam petram fundaverat.

3 Quare a patria Demena n, ad Beati Philippi Agyrenæi cœnobium o veniens, a Monasterii Abbate p humanissime susceptus, exemplis jam, præceptisque confirmatus, atque instructus, viatici loco, solas secum deferens Abbatris preces discessit. Vir autem prophetico spiritu clarus, et ab iis tum habitus est, et ab aliis deinde, qui ejus conciones audierunt. Sed enim inhabitantem in se gratiam adeptus est, qua ceteri postea in hodiernum usque diem profecere. Sed quemadmodum diversarum historiarum exempla, atque ordinem sumens, variosque mirifice colores imaginibus apponens, templum peritus pictor studet exornare, sic ille SS. Fratrum doctrinas, exempla, atque opera secutus, eaque diversos veluti colores assumens, verum Dei templum, animum scilicet suum, adornare statuit, eaque ratione ornatus, ad sanctissimum virum venit, religiosissime in spelunca, in Rhegii oppidi finibus degentem, Eliam nomine q. Nec immerito; quippe solis instar r, cum doctrinæ, tum exempli splendore totam Calabriam regionem illustravit, discipulis tamquam stellarum choro stipatus. Hic hospitis indolem intuitus, hominem honestissime suscepit; atque ex auro suscepto sapientissimus artifex vas pretiosum effecit. Quis vero Sanctissimi Lucæ studium sese ad sapientissimi præceptoris mores conformandi, ejus cum addiscendo, tum implendo præcepta oratione vel explicet vel cogitatione complectatur? Illud enim noster Eliseus præcinebat s, ne ab Eliæ sui vestigiis abesset longius.

4 Sed humani generis hostis infestissimus tantæ nimirum religionis formam nequaquam ferens, gentem in nos pravissimam excitavit. Ac propter innumeram nostrorum delictorum multitudinem, tradidit nos inimicorum manibus Deus. Veruntamen ad solam correctionem, non pro eo ac merebatur, flagellari permisit. Hæc autem omnia, Spiritus Sancti gratia revelante, Beatisimus Lucas Calabriæ Provinciæ eventura præcognoscens, ipsamque canum morsibus devorandam, simul quod in ea nihil virtutis coleretur, ab eo, quem diximus, speluncæ loco discessit, in Domino confidens, nullasque pro flagellandis impiis fundendas preces cognoscens: quemadmodum in veteri Testamento Deus Moysi clamanti, ait: Ne me exores pro populo isto, non enim parcam corporibus eorum; et Salomon: Pater, qui parcit baculo, odit filium; et quem diligit, accurate corrigit t. Et Apostolus de quodam impio, qui noverca abutebatur: Tradam eum Satanæ, in interitum carnis; non est apud Apostolum; forsitan salvabitur anima ejus in die judicii u. Sed ut Moyses ex Ægypto recedens corporeas x, sic ipse spirituales secum divitias virtutum asportavit, et in oppidum, quod Noa y dicitur, venit. Invenitque ibi Basilicam sub Petri Apostoli nomine; non tam nova gavisus provincia, quam Apostoli patrocinio; ibique mansit,

45

illud

AUCTORE ANONYMO CO.EVO.

monasticam in Sicilia vitam, post apud Rhegium in Calabria amplexus, n o p

E

q

r

s

hinc Suracenorum metu Noam tendit;

F

t

u

x

y

AUCTORE
ANONYMO
COEVO.
popularem
auram fu-
giens.

aa

bb

cc dd

B

illud habens in ore : Factus sum apud te, sicut peregrinus, sicut omnes Patres mei .

5 Ceterum tantæ probitatis fama brevi tempore adjacentem regionem replevit, omnesque ad eum finitimi, tamquam ad Apostolum, conveniebant : « Non enim potest civitas abscondi supra montem posita » aa; atque : « Omnibus omnia factus est » bb, ut omnes lucrifaceret, quare et ægris medicum, et esurientibus spiritalem, et corpoream escam ministrabat, quocumque enim humano munere longe melius est Verbum Dei. Peccatorum præterea fuit conversio, afflictorum consolatio, necessitate laborantium adjutor. Hic septem annos commoratus statuit in alium locum, ubi incognitus, privatusque esset, secedere; timens ne humano favore usus, Dominum sibi dicentem audiret : « Recepisti mercedem tuam » cc, quemadmodum Ægyptius Hilarion dd fecit, magni illius Alexandrini Antonii discipulus, qui similiter ne ob popularem auram æternam perderet gloriam, Alexandria in Africam fugit; inde in Siciliam, tum Anconam Galatiæ civitatem, denique in Cyprum, ubi feliciter migravit, ac sicuti hic Antonius, priscis temporibus, apud Deum potens factisque magnificus, ita Beatissimus Lucas ætate sua fuit.

ANNOTATA.

a Siciliæ nomine Calabriam hic intelligi debere contendit Paulus Æmilius Sanctorius in *Historia monasterii Carbonensis*; sed stricte Siculus fuit ex biographi mente. Vide *Commentarium prævium*, num. 3 et 4.

b Hi quidem in Siciliam ex Africa ducti, illic vincula tulerunt; sed nati non fuerunt. Vide in *Opere nostro diem VII Januarii*.

c Sanctus Pancratius die III Martii, Sanctus vero Euplius XII Augusti colitur; ad quas dies relati sunt in *Opus nostrum*.

C

d Eam sibi etiam adscribunt Panormitani. Vide in *Opere nostro diem V Februarii*, quo colitur.

e Colitur XIII Decembris.

f Dabitur ad VII Decembris. Non fuit patria Siculus, sed Gallus.

g Colitur XII Maii: Agyrium autem Siciliæ inter Etnam et Ennam montes oppidum est. Vide num. 4 *Commentarii prævii*.

h Hujus nominis episcopus inscribitur *Martyrologio Romano ad diem XXIII Novembris*; ejus Acta habes apud Cajetanum in *Vitis Sanctorum Siculorum Tom. I, pag. 188 et sequentibus*, auctore Leontio presbytero, qui illum prope urbem Agrigentinam natum scribit: alterum Gregorium, Agrigentinum item episcopum memorat Cajetanus, sed minus celebrem: de priore igitur hic videtur sermo institui.

i Idem videntur esse, qui Hilarius et Joannes de Galasso, quorum reliquias in *Cathedrali Ecclesia Tricaricensi Ughellus num. 20 laudatus servari*

scribit; de Hilario de Galasso fit etiam mentio in *Vita S. Vitalis Operi nostro inserta Tom. III Martii pag. 28*; ceterum horum sanctissimorum fratrum, quos Sicilia tulit, res gestas nondum sibi exploratas, inquit Cajetanus in *Animadversionibus in S. Lucæ Vitam*.

k Acta ejus illustrata habes *Tom. III Martii ad diem IX ejusdem mensis. Familiaris hic S. Lucæ et Ordinis Basiliani pariter abbas ex num. 20 Commentarii prævii fuit. Natus fuit Castrum Novi in Sicilia ex Actis: Vita Ms. S. Lucæ, quæ penes nos est, Merinitam facit, sed vitiose.*

l *Psalm. 110, v. 10.*

m *Exodi cap. 20, v. 12.*

n Demena Siciliæ regio est num. 3 *Commentarii prævii* descripta. Legendum forte Enna vel Mena, quæ Siciliæ oppida sunt; Ms. nostrum habet Merina, sed corrupte.

o Mendose habet Ms. nostrum B. Philippi Larigiri cœnobium: ejus notitiam habes num. 4 *Commentarii prævii*.

p S. Saba, primo S. Lucæ institutore, ut ex *Lucæ II Carbonensis monasterii abbatis Testamento Paulus Æmilius Sanctorius scribit: idem S. Lucæ nostro morienti adstitit ex Actis ad calcem.*

q Alius est a S. Elia Juniore: plura vide num. 5 *Commentarii prævii*.

r Allusit hic scriptor ad affinitatem vocum Elias et Ἠλίας Latine Sol.

s *Lege: præcavebat.*

t Qui parci virgæ, odit filium suum; qui autem diligit filium suum, instanter erudit. *Prov. cap. 13, v. 24.*

u Jam judicavi... tradere hujusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi. *Epistola I ad Corinthios cap. v, v. 4 et 5. Delenda sunt verba hæc: non est apud Apostolum male in textum Scripturæ intrusa.*

x Vasa argentea et aurea, vestemque plurimam. *Exodi cap. 12, v. 35.*

y Non unum hujus nominis oppidum est: hic Noa indicatur, quæ inter Agrium flumen et Apennini radices, qua Lucaniam a Calabria dividit, sita est. *Eo accessit S. Lucas sub annum 959 ex num. 9 Commentarii prævii.*

z Quoniam advena ego sum apud te, et peregrinus, sicut omnes patres mei. *Psalm. 38, v. 13.*

aa *Matth. cap. 5, v. 14.*

bb I *Ad Cor. cap. 9, v. 22.*

cc *Matth. cap. 6, v. 2.*

dd Colitur S. Hilarion XXI Octobris: natus fuit in *Palæstina*; in *Ægypto* tamen aliquando versatus: hunc ex *Oasi*, peragrata vasta solitudine, *Parætonium*, *Lybie* urbem maritimam pervenisse; inde vero in *Siciliam*, e *Sicilia* in *Dalmatiam* profectum ac demum in *Cypro* mortuum scribit *S. Hieronymus apud Rosweydam in Vitis Patrum*.

CAPUT II.

S. Lucas ad vetus cœnobium S. Juliani quod restaurat, proficiscitur, ubi omnium virtutum fratribus se præbet exemplar.

S. Juliani
monasterium
virtutibus
suis

Ergo profectus Noa a, ad vetus jam, dirutumque S. Juliani cœnobium b venit, juxta flumen Agrumentî, quod refecit, auxitque. Ibiq; tamquam thesaurus in agro deserto permansit; cumque virorum maxima ad eum turba conflueret, eorum complures monastico habitu vestivit, quorum generator secundum Euangelium existit, eum scilicet sequens, qui de Virgine carnem sumpsit, ut illuminaret caecos, dispersosque congregaret; suis illos institutionibus instruendo, hospitalitate, humilitate, abstinentia, caritate mutua, fraternaque. Atque ut brevi cuncta perstringam, omnibus sese ad omnem virtutem præbebat exemplum: nemo enim preces, eleemosynas, innumeramque bonorum operum multitudinem, quæ privatim, ac publice, diu noctuque, ignorantibus ceteris, præstabat, explicare sufficiat; nec ulli rectius comparari potest, quam Joanni Eleemosynario, Patriarchæ Alexandrino c. Utriusque enim opes, quo cunctis expendebantur largius, eo cumulatiùs augebantur. Eodem enim tempore cum totam Marsorum Provinciam d valida fames invaderet, eoque universi concurrerent, e suis cuidam præcepit Sanctissimus Lucas, ut sine parsimonia omnia omnibus præberet. Interea augebatur largitate res domestica. Sed cum ille pretium pro eleemosynarum erogatione quodam die recepisset, minui opes fratresque coram Abbate sanctissimo queri de victu cœperunt, quod vix ad hebdomadam sibi, duasve ad summum sufficeret. Quare mitissimus Pater, eo rejecto, alium, qui eidem negotio præesset, substituit; quo omnibus de more elargiente, annona crescere denuo cœpit. Tantaque abundantia subsecuta est, ut non ad binas solum hebdomadas, sed etiam ad annum victus ille tenuissimus suffecerit. Unde universi, quotquot aderant, valde sunt admirati. Hic nempe fuit « Fidelis servus, et prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut daret illis escam in tempore suo » e.

haustusque
divinus scien-
tias illustrat
S. Lucas.

7 Ex quo ipso tempore contigit, ut mira per ipsum operaretur Deus. Nam et demones ab obsessis fratrum corporibus pellebat, et more Apostolorum, solo sudarii sui tactu, sanabat ægros. Nec vero per se solum, sed per fratres etiam sibi subjectos, cum amictu suo missos, eadem operabatur. Eoque res processit, ut illi solo Lucæ nomine in sanandis ægris uterentur. Qui,

ut jam diximus, non litteris, sed orandi dumtaxat modo, psalterioque instructus, ad B. Eliam venit, ex eaque cum summo Anachoreto consuetudine, regulam omnem, ac monasticam didicit disciplinam; sanctique Spiritus in eo gratia redundante, ad eam Scripturarum intelligentiam, eumque perfectionis cumulum pervenit, ut non planas modo Scripturas, sed profunda etiam mysteria, ac philosophorum subtilitates et latibula, studiosa interpretatione discuteret, ac denudaret. Itaque stupebant ceteri, quomodo litteras cum non didicerit, ea tam perfecte profunde aperiret. Cum vero divino simul timori, amorique omni studio esset deditus, non minus quam in lacu Daniel a leonibus observatus, ipse ab optimatibus timebatur: nec secus ac Danielis interitum qui exoptabant, illo servato, devorati sunt f: quisquis Sanctissimum Abbatem turbare tentabat, ipso illæso, plectebatur. Fuit enim e primatibus quidam, vicinorum S. Juliani monasterio pagorum dominus, nomine Landulphus, qui cupiditatis, et invidiæ stimulis a diabolo laceratus, quod sibi forte agros, servitia, et vectigalia, ob auctas Monasterio possessiones, studiosamque vicinorum religionem videret imminui, Monasterium perditum ire constituit. Quod cum Abbas Sanctissimus, revelante Spiritu, præcognovisset, fratribusque prædixisset, eos perterritos consolatus est; adjecitque, tantam temeritatem non ipsis, verum homini nocituram. Rem exitus probavit; siquidem cum ad destruendum cœnobium veniret, in itinere jam raptus evanuit, nec usquam visus est. Hoc autem cognoscens Vir Sanctus, cœpit cum propheta dicere: « Maledicant illi, et tu benedices; qui insurgunt in me confundantur, servus autem tuus letabitur » g.

AUCTORE
ANONYMO
COEVO.

ANNOTATA.

a Sub annum 966 ex num. 9 Commentarii prævii.

b De hujus cœnobii situ videsis num. 11 Commentarii prævii.

c Consule ejus Acta apud nos data ad diem XXIII Januarii, quo colitur.

d Seu Marsicorum ad flumen Agrium pariter sitam.

e Omnia a te exspectant, ut des illis escam in tempore. Psalm. 103, v. 27.

f Daniel cap. vi et xiv.

g Psalm. 108, v. 28.

ACTORE
ANONYMO
CO.EVO.

CAPUT III.

*Armenti monasterium condit, variisque
prodigiis clarus diem suum obit.*

Ottonis Ma-
gnimeta Ar-
mentum se-
cedens, ibi
monasterium
condit.

a
b c

d

B

e

a quo Sara-
cenus

C

f

Deinde vero a Nicephori Constantinopolitani imperatoris b tempore, ferox quidam c ex Transalpinis nationibus in Italiam venit, ut diriperet, atrociterque Græcorum urbes expugnet. Timentes igitur eo in nos cum imperio venturos, in munitum castrum fugere cogitavimus. Sed cum inter seculares homines versari, nobis turpe videretur, d statuit magister noster in privatum locum, naturaque munitum contendere, qui sive ad castelli ædificationem, sive ad munitionem non nimio opere indigeret. Diversa igitur montana loca tentans, congruum tandem nactus est, non suæ, suorumque modo, sed eorum etiam, qui in vicinis cœnobiis degebant, saluti consentaneum. Hic primum Basilicam sub Mariæ Virginis, Petricque Apostoli nomine construxit. e Tum afflictis omnibus, suoque auxilio indigentibus erat auxiliator, et medicus. Non enim pauperibus solum, eoque fluentibus quibuscumque succurrebat, sed omnibus etiam, quacumque ægrotatione languentibus, dæmonisque infestationibus oppressis, ne cui caritatis viscera clauderet, quæsita sanitatis, invocato Dei nomine, præstabat effectum. Sed nomen sanctitatis a se volens repellere, ventosamque populi gloriam æternæ corruptricem fugere, herbaria cataplasmata, et epithemata languidis apponebat, ut herbarum vi facere putaretur, quod divina virtute, ac nomine operabatur.

9 Jam vero ædificium illud, de quo jam diximus, vel ab ipso initio Armenti Castellum, Calabro autem idiomate rupes Armos appellatum, non fortuito, aut temere, sed divina quadam providentia ad salutem protectionemque multitudinis illuc ad refugium concurrentis perfectique. Aliquando enim Agareni, qui et Sarraceni dicuntur, in eandem provinciam venientes, f plurimamque capientes turbam, et ubique prædantes usque ad Armenti viciniam cucurrerunt, ubi cum fratribus suis Vir Dei manebat; castraque metati sunt in campo, ubi Sanctissimæ Virginis sacellum situm est. Et jam per campestria discurrentes, exultantesque sacrum Dei genitricis locum immundis pedibus, accubitu, nefariisque sceleribus polluebant. Quas ille in Virginem injurias, et innumerabilium fere captivorum calamitates audiens, quos catenis constrictos tenebant, in singultus, gemitus, fontemque lacrymarum effusus, hymnum, quem tres pueri cantabant in fornace, recitabat; illudque David: « Deus, venerunt gentes in hæreditatem tuam,

polluerunt templum sanctum tuum, posuerunt Hierusalem in pomorum custodiam. » g Hæccine, Domine, gentes in servos tuos faciunt? quorum alios occiderunt, alios flagellaverunt, alios turpiter, et crudelissime captos tenent, ut in captivitate, et servitute ducant. Et nunc, Domine, diminuti, afflicti, et humiliati sumus super omnes in terra. Fac nobiscum secundum multitudinem misericordiæ tuæ, et libera de hac captivitate servos tuos. Ecce enim, Domine, sicut fera silvestres, leonesque insurrexerunt, alumnosque tuos devoraverunt, dicentes: Ubi est Deus eorum? Et quis Deus eripiet eos de manibus nostris? « Propitius esto, Domine, et ne des in opprobrium sanguinem servorum tuorum h. »

10 Hæc D. Lucas cum fletu, et lacrymis dicens, cum fratribus vigiliis egit. Et quemadmodum in Veteri Testamento Deus locutus est Moysi, dicens: Quid clamas ad me? Eleva virgam tuam, et percutere mare, et pertransibis tu, et filii Israel; sic et beatissimum hominem allocutus est, dicens: Quid clamas ad me? Loquere cum fratribus tuis, et accingant se cuncti. Tu vero accipe baculum tuum, ad pellendos hosce canes præibis; nec enim stare potuerunt a facie splendoris gratiæ spiritus tibi concessæ; invenisti enim gratiam apud me. His auditis, Beatissimus Lucas sese ut vir fortis accinxit, stetitque in porta, cunctos suos inspiciens, et robustissimos quosque, ceteris in Castello relictis, eligit; crucisque signo munitus, tamquam strenuum militum dux, ingenti animo, extra portam electos cohortatur: sumensque a Gedeone exemplum, qui ex ingenti multitudine paucos elegit, quibus infinitos hostium cuneos superavit; et a Jesu Nave, qui parva similiter manu maximas sæpe copias profligavit, dicit ad suos: Et vos debentes animas pro fratribus vestris ponere, exite in spe victoria, acriterque contra Christi, Christianæque rei hostes infestissimos pugnate. Tradet enim eos in manus vestras Deus, atque hæc dicens, extendit manum suam, benedixitque ipsis, et oravit, contraque Agarenos dimisit; hi vero cum se ad defensionem præpararent, magnum ignis fulgorem equum circumire candidissimum, cui Pater sanctissimus insidebat, aspexerunt: cumque eorum facies flamma coruscans obtunderet, nimio terrore in fugam conversi sunt, omnesque in prælio corruerunt. Plurimi ergo gladio cæsi, alii vero captivi ducti, alii demum turpi evadentes fuga, armis expoliati sunt. Hac vero pro voluntate usus victoria Sanctissimus Dei Famulus, hunc psalmum cantare incepit: « Exurgat Deus, et dissipentur omnes inimici ejus, et fugiant, qui oderunt eum, a facie ejus k. »

11 Post modicum vero tempus, omnibus solum cœnobiis gloriosissimo Viro subjectis tam gravis morbus incubuit, ut monachi fere omnes ad mortem ægrotarent. Quod valuit imprimis cum ad Lucæ dignitatem augendam, tum ad totius congregationis patientiam, et coronam. Nam singula is cœnobia, fratresque singulos invisens, precibus complures ad vitam, salutemque revocabat. Quos vero non sanabat, ii tam suaviter,

hilariterque

D

g

Dei arce
auxilio.

E

F

k

editisque
ibidem

A hilariterque migrabant, ut non emori, sed de morbo jam ad sanitatem, de tristitia ad lætitiã, de morte transire viderentur ad vitam. Contigit autem, cum singulos eo, quem diximus, modo in monasteriis visitaret, ut e fratribus quidam Nicolaus nomine decederet, ejusque anima ad inferos duceretur; sed corpus tres ipsos dies, totidemque noctes per asperas Armenti rupes tres aspectu Æthiopes raptaverunt, cum ille Patris Lucæ ad se liberandum expectaret adventum, ac frequentibus suspiriis, gemitibusque clamaret. Interea dum sic afficitur, ecce tibi senex quidam candidissimus, sacerdotalibus indutus vestibus; l quo appropinquante, fugere nigerrimi illi, horribili cum clamore, mugituque cœperunt. Cum autem senis illius manibus teneretur, ac sursum duceretur ab inferis, en Beatissimus Lucas occurrit, corpore in sudorem vehementi cursu soluto; ad quem senex: Sicine gregem tuum lupis ad rapiendum reliquisti? Cui Lucas: Obsecro, Domine, parce mihi, venio enim a reliquis fratribus visitandis, gravissima ægrotatione laborantibus: cum de senis manibus eum suscepisset, recessit senex; et qui mortuus fuerat, surrexit, resedit sanumque se reperit in lecto, astante ibidem Venerabili Patre Luca, atque in gemitu, et lacrymis orante, Deoque gratias agente. Sed Nicolaus cum hæc triduum siluisset, cuncta post, quæ sibi in inferis eveniant, enarravit.

prodigiis,

B 12 Nec id semel factum. Sæpius, quemadmodum B. Confessor Nicolaus, m multisque, ante, vel post mortem ad auxilium, et salutem, noster Lucas apparebat. Nam et cuidam præterea, qui de rupe in præcipitium subiverat, adfuit, offensoque, ac vulnerato subvenit adeo, ut nullum in eo læsionis signum apparuerit. Hæc, et his similia prope innumera cum ageret, fratres monere non desistebat, tum ab antiquis patribus exempla sumens, tum a suis fratribus, qui decesserant, simulque ne duorum, qui nuper defuncti erant, vitiosam, sed admirabilem potius sanctissimi ejusdam Antonii, n qui tunc migraverat, vitam imitarentur. Qui cum totius Congregationis fuisset (Economus, nulla in re ulli unquam molestus, sed omnibus dulcis, mitis, obediens, atque ut paucis omnia de ejus vita, moribusque complectar, magno illi Antonio ad extremum vitæ spiritum simillimus fuit.

conditis instauratisve pluribus monasteriis,

C 13 Hæc in templorum concionibus prædicabat, quorum magnam ex parte ædificator fuit, vel etiam instaurator. Namque B. Laverii o ædem cum jam dirutam invenisset, propriis manibus ligna incidit, lapides ad calcem coxit, eamque demum refecit. Nolebat enim, nisi manibus operaretur, manducare, juxta illud Apostoli: « Si quis non vult operari, non manducet; » p et unusquisque propriis manibus operetur, ut habeat quid manducet. Cum autem humani generis insidiator egregiis quibusque rebus invidet, videns eum bonis operibus vacantem, ipsum (sicut et Job fecisse legitur) tentare similiter aggressus est, et in suris quidem percutiens, vulnera ei chronica intulit, ex quibus triennium durante morbo, pedibus claudicavit. Non tamen a bona unquam

p

spe, vel opere cessavit. Quin illudentem sibi diabolum, et a divinis avocare laudibus nitentem delusit, ac de B. Job more, quo magis vulnus in-crudescebat, eo Dominum constantius laudabat.

AUCTORE ANONYMO, CO.ÆVO.

14 Sed cum narrationis stylus fini jam appropinquet, ipsum aliquantulum retrahamus. Bona, et fertilis arbor plurimos in nobis, utilissimosque fructus præbuit, B. videlicet Lucam, ejusque germanam Catharinam, cum filiis suis. Hæc igitur Catharina, B. Lucæ soror, juncta prius matrimonio, filiisque susceptis, sancto scilicet Antonio, de quo jam meminimus, et gloriosissimo Theodoro, altero Angelo; q post jam vidua, de Sicilia venit Armentum, monachisque primum flexis genibus supplicans, tum fuis fratri suo Lucæ precibus, ut monastico se habitu, ac filios indueret. Sancta femina, voti compos facta Virginum societatem instituit, cum quibus honestissimam in campestri, quam diximus, Sanctæ Dei Genitricis æde vitam duxit. Eoque virtutis brevi pervenit, atque ea Sanctimonialibus norma præluxit, ut fratri non dissimilis videretur. Quid multa? ea erat omnium ejus Virginum sanctimonia, ut earum pastores, ab ipsis religione, pietateque instructi, ceteris essent aliorum monasteriorum cœnobiis exemplo, ac doctrinæ.

Armenti vero in superiore parthenone,

q

E

15 Sed ab invisendis quadam die monasteriis redeunti Lucæ contigit in itinere, ut in extasim raperetur, Angelumque videret, qui de obitu suo hisce verbis faceret certiozem: Vir Dei, Luca, perge cito; appropera iter, quod in hoc mundo extremum perages. Jam enim vocat te Deus. Sed ubi Lucas ad se rediit, fratri rem nuntians: Maturemus, inquit, domum; jam enim ab hoc me seculo vocat Deus, idque Angelo revelante, nunc didici. Cumque domum perrexisset, in lecto Pater Sanctus decubuit, singulisque quemadmodum Jacob filiis, in mortis articulo, fratribus benedixit, seque signo crucis muniens, feliciter migravit ad Dominum III. Id. Octobris a mundo condito sexies millesimo 493, ab Incarnatione Domini 993. r Adfuit in obitu S. Sabbas, s Lucæ moribus ac sanctitate par, quem manibus propriis, ingentique cum honore sepelivit, Deum in eo laudans, cui, sit honor et gloria in secula. Amen.

diem sum claudit anno 993 die 13 Octobris.

r s

F

(✕)

ANNOTATA.

a Monimus supra S. Lucæ biographum nusquam mentionem facere Carbonensis Ordinis S. Basilii monasterii, diocesis olim Anglonensis, nunc vero Tursiensis in valle di Sinno siti, tamquam ab illo seu conditi, seu instaurati: facit id hoc loco, priusquam de S. Lucæ in Armentanum castrum recessum agat, Paulus Æmilii Sanctorius, ac Carbonense monasterium a Luca non quidem conditum, sed instauratum dumtaxat ait, citatis in margine Testamento Lucæ II, et Blasii, Carbonensium abbatum, narratione, quibus pag. 14, abbatis, nescio cujus,

commen-

A commendatarii ad Episcopum Besiniani jungit *Epistolam*.

b Anno 969 mense Decembri occisi, cui id temporis Calabria parebat.

c Otto Magnus, qui bellum in Italia adversus Nicephorum, ob negatam, quam filio suo Ottoni conjugem petierat, Theophaniam, Romani Junioris filiam, movit.

d Auctorem hæc verba indicant rei gestæ testem oculatum.

e Armenti scilicet, ut paulo infra ait biographus, Lucania, seu Calabria nunc oppidi, tum autem castris semidiruti. Venit autem eo S. Lucas, anno 969, quo versatum in Calabria Ottonem non solum ex Hermanno Contracto et Lupo Protospata, num. 14 Commentarii prævii citatis, habemus; sed et aliunde probatum dat Muratorius in Annalibus Italiae ad annum eundem.

f Contigisse videtur hæc Saracenorum in hoc monasterium S. Lucæ irruptio vel anno 982, quo una cum Græcis Ottonem II gravissima clade affecerunt; vel 986, quo totam Calabriam dilacerasse Lupus Protospata in Chronico scribit.

g Psalm. 78 v. 1.

h Memor esto, Domine, opprobrii servorum tuorum Psalm. 88 v. 51.

i Quid clamas ad me? Loquere filiis Israël, ut proficiantur. Tu autem eleva virgam tuam, et

extende manum tuam supra mare et divide illud: ut gradientur filii Israël in medio mari per siccum. *Exodi cap. 14. v. 15 et 16.*

k Psalm. 67. v. 1.

l Fortasse S. Petrus, Apostolus, cui dicata erat Armentensis ecclesia a S. Luca condita.

m Videtur hic sermo esse de S. Nicolao Syracusano Confessore, de quo hæc Octavius Cajetanus in *Vitis Sanctorum Siculorum Tom. II, pag. 32*: Celebre etiam fuit olim nomen Sancti Nicolai Confessoris Syracusani, uti constat ex Tabulis ecclesiæ Syracusanæ, sacrisque monumentis regiæ capellæ S. Petri in Palatio Panormitano, in quo etiamnum ejus reliquiæ coluntur. Dies natalis nobis ignotus est.

n Infra num. 15 S. Lucæ ex sorore Catharina nepos dicitur.

o Passus hic S. Martyr xvii Novembris: ecclesiæ a S. Luca instauratæ situm habes num. 15. Commentarii prævii: hanc hodieque exstare ait Ughellus *Tom. VII Italiae sacræ auctæ, ubi de episcopis Marsicanis, col. 486.*

p *Ad Thessal. cap. 3. v. 10.*

q Aliunde nobis, qui hic memorantur, ignoti sunt.

r Annum 1000 signarat Castellanus ad diem xiii Septembris; quem ad hunc diem 993 recte mutavit.

s Abbas monasterii S. Philippi Agyreni et primus S. Lucæ in vita monastica institutor.

B

D

E

C

J. B.

F

DE S. COLMANO MARTYRE

IN AUSTRIA.

COMMENTARIUS PRÆVIUS.

§ I. Quis Acta S. Colmani scripserit; quæ ejus Patria et prosapia fuerit.

ANNO MXII.

Acta S. Colmani

Mos fuit Occidentalis Ecclesiæ Christianis seculo xi, imperium Romanum S. Henrico, Hungariæ vero regnum moderante S. Stephano, admodum frequens, ut Palæstinam, beatam illam terram, quam generis humani Redemptor pedibus trivit, suoque sacratissimo sanguine irrigavit, non tam procul dissita explorandi desiderio, quam singulari in Hominem-Deum pro salute hominum illic cruci afficium pietate ducti, terrestri non raro itinere, invisum irent; cujus rei testem habemus Glabrum Rodolphum, Cluniacensem monachum, res sua memoria gestas describentem, lib. iii. cap. 1: Tunc temporis, inquit, cœperunt

pene universi, qui de Italia et Gallia ad sepulchrum Domini Hierosolymis ire cupiebant, consuetum iter, quod erat per fretum maris, omittere, atque per hujus regionis (Hungariæ) patriam transitum habere. Ille vero (S. Stephanus) tutissimam omnibus constituit viam. Excipiebat ut fratres, quoscumque videbat, dabatque illis immensa munera. Cujus rei gratia provocata innumerabilis multitudo tam nobilium, quam vulgi populi, Hierosolimam abierunt. Ex hoc Hierosolymam peregrinantium numero fuit S. Colomanus, Cholomannus, Colmanus vel Colomannus (variis enim modis nomen ejus a variis expressum legere

est)